

Masterclass Netinfrastructuur Drenthe

TenneT, RENDO en Enexis

Greetje Bronsema, 19 november 2024

AGENDA:

1. Netbeheer Beheer Nederland
2. Het elektriciteitsnet
3. Netcongestie
4. Netinfrastructuur 2030 / 2050
5. Ontwikkeling contractvormen GV
6. Hoe kunnen we elkaar helpen?

De ruimtelijke puzzel naar 2050 in beeld

Duurzame opwek

1.250-2.500 km²

wind op land

3.800-7.200 km²

wind op zee

350-580 km²

zonneweides

Bovengrondse Ruimtebehoefte

4-6 km²

voor Regionale Netbeheerders

65-75 km²

voor TenneT

Warmtetransport netten

180-400 km

Conversie en opslag

3-8 km²

Elektrolyse

23-33 km²

Grootschalige batterijen

Kabels
260-330 km²

ondergronds ruimte-
beslag voor laag- en
middenspanningskabels

**2,5 x de
aarde rond**
**100.000
kilometer**

tot 2050 elke maand
kabels leggen van
Groningen naar
Maastricht

Stations

Nieuw bouwen
of uitbreiden

MS/LS-Stations:
+48.000 (+50%)

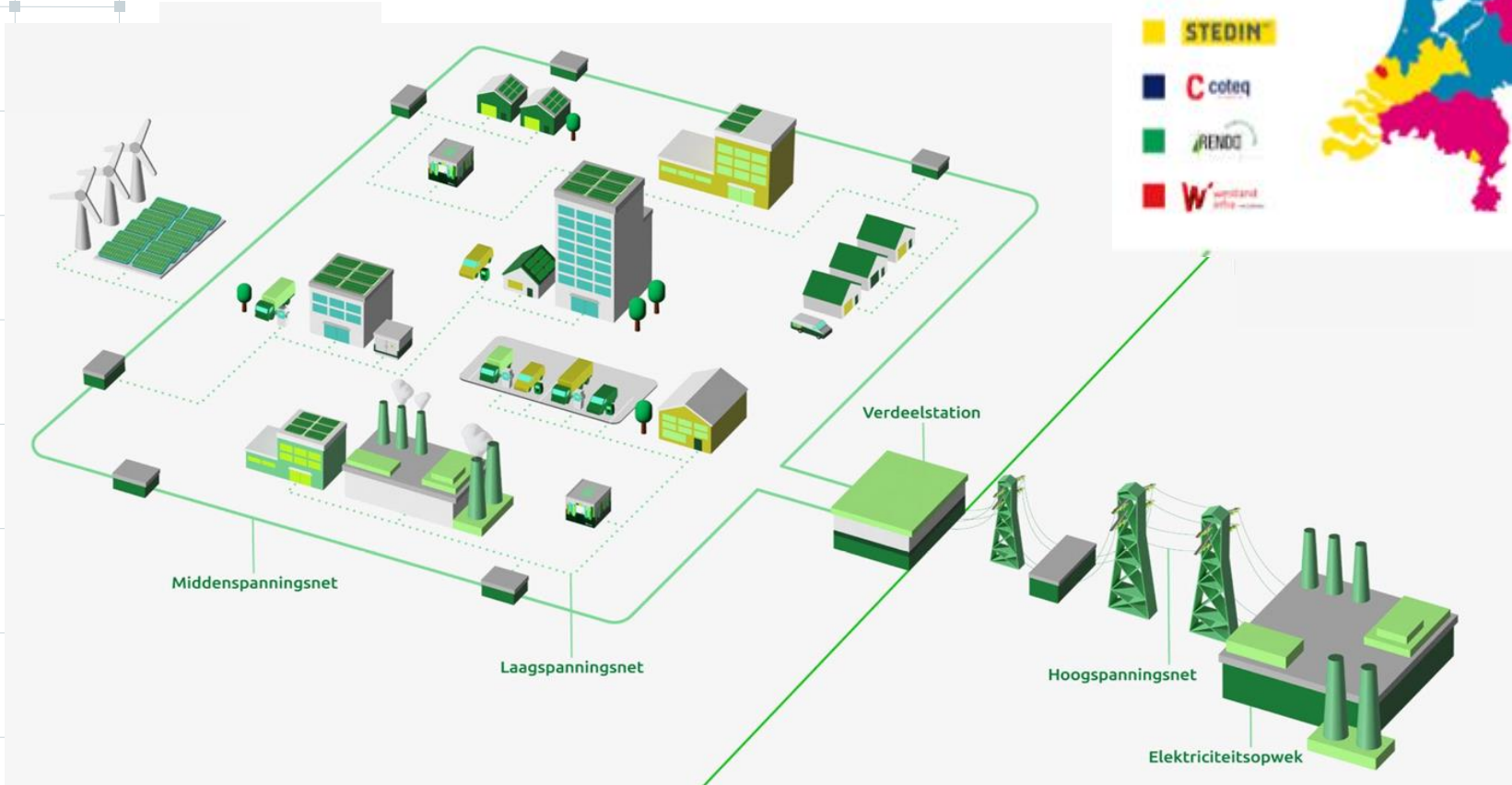
TS/MS-Stations:
+670 (+36%)

Netbeheer
Nederland

Opbouw netinfrastructuur

- clander
- ENEXIS
- STEDIN
- coteq
- RENDO
- W'

© 2015 Tennet

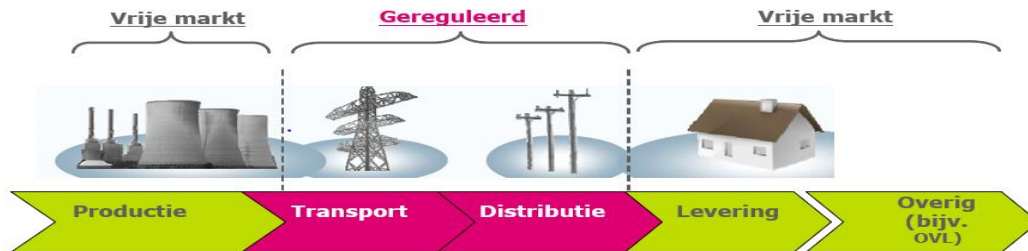
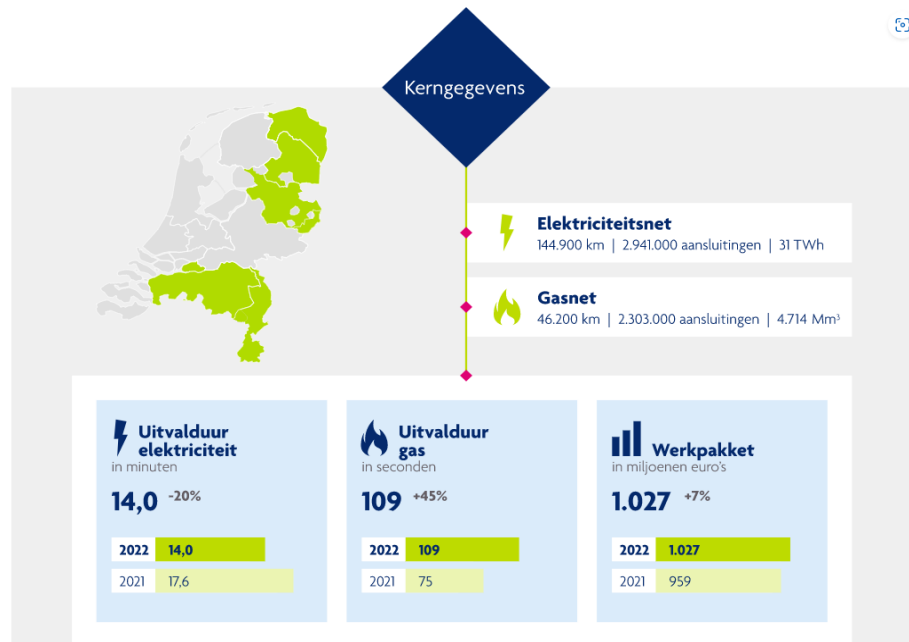

Enexis Netbeheer

Kerngegevens 2023

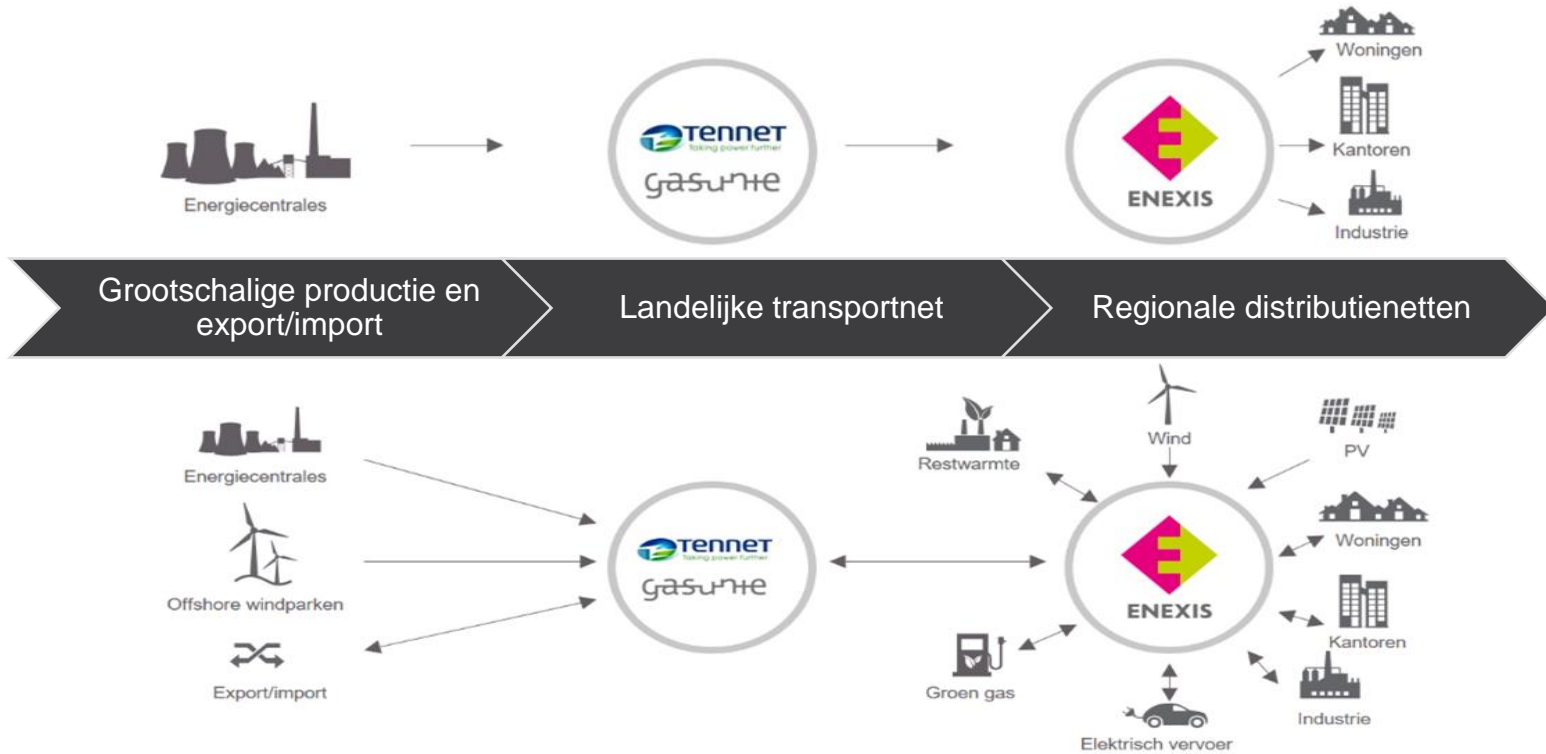

- Regionale netbeheerder in Groningen, Drenthe, Overijssel, Brabant en Limburg.
- Voorziet bijna 3 miljoen klanten van elektriciteit en gas.
- Investeren in 2023 bijna € 1,4 miljard in ons net. Dit zal komende jaren verder groeien.
- Doel om jaarlijks minstens 1GW aan transportcapaciteit te realiseren.

Van vraaggestuurd naar aanbodgestuurde energie

De energietransitie leidt tot de elektrificatie van het energiesysteem

Duurzame energie

- Zon op dak
- Grondgebonden zonneweiden
- Windparken

Elektrisch Vervoer

- Laden achter de (bestaande) meter
- Publieke laadpunten
- Openbaar vervoer en (stads)logistiek

Verduurzaming van woningen en industrie

- Elektrische en hybride **warmtepompen**.
- Vervanging van aardgas in industriële processen, bijv. door **E-boilers**

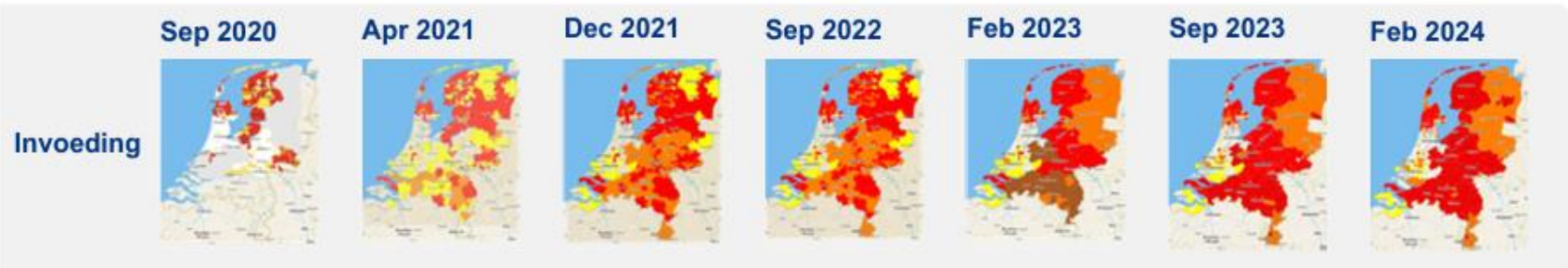

Overige ontwikkelingen

- **Datacenters**
- Thuisbatterijen
- Grootschalige **batterijen**

Volle netten in alle regio's

2023
6.000 afname
8.000 invoeding

2024
9.500 afname
7.500 invoeding

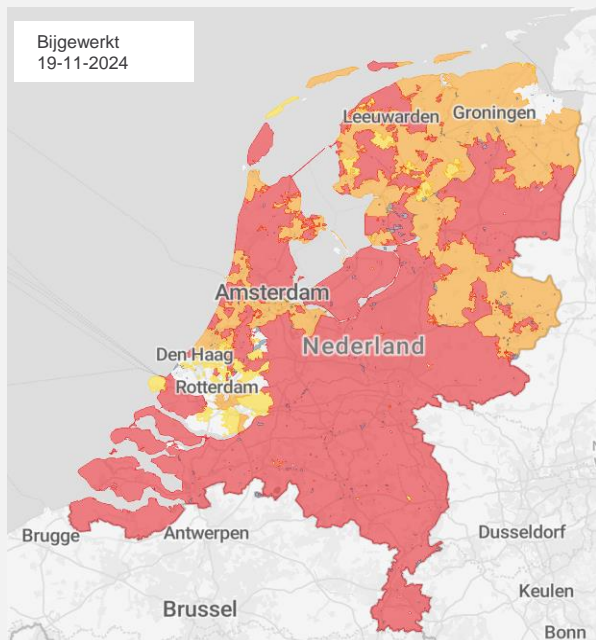

Maar het is code oranje & rood

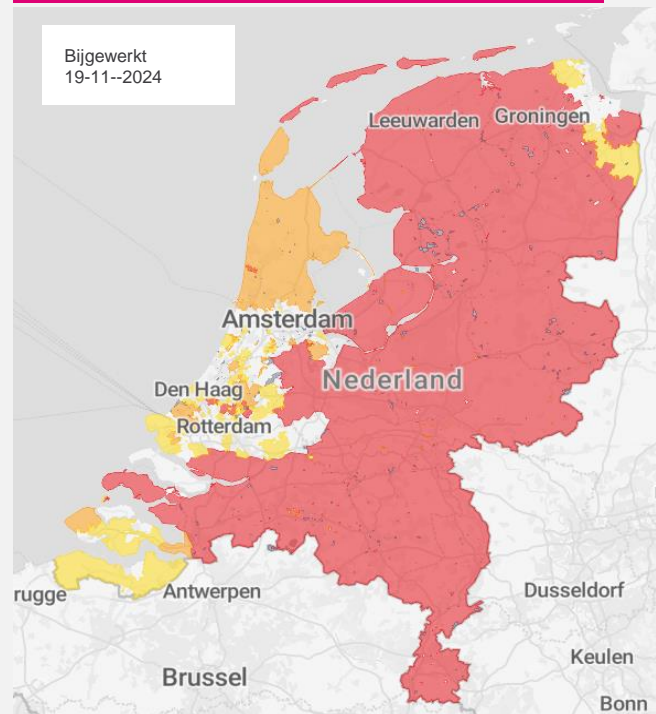
Capaciteitskaart

Afname elektriciteitsnet

Invoeding elektriciteitsnet

Energiesysteem van de toekomst

Relatie visie op gebouwde omgeving op het energiesysteem van de toekomst

Energiesysteem van de toekomst

Visie op Programmeren en Prioriteren

Visie op toekomstige Flexibiliteit

Regionale Energie Strategieën (RES)

Visie op
Duurzaam op
Land

Industrie / Cluster Energie Strategie

Visie op
Industrie

Warmtetransitie (gebouwde omgeving)

Visie op
Gebouwde
omgeving

Nationale Agenda Laadinfrastructuur

Visie op
Mobiliteit

Visie nieuwe
energiedragers

Visie op Ruimtelijke Ordening

Procesplaat Netimpact Sectorplannen

Netbeheer
Nederland

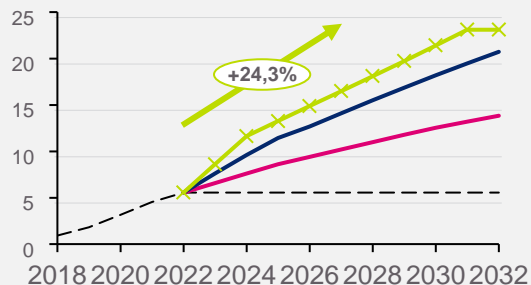
Groei van de marktvraag -> Investeringsplannen

- ND2024
- KA2024
- IA2024
- Historisch niveau

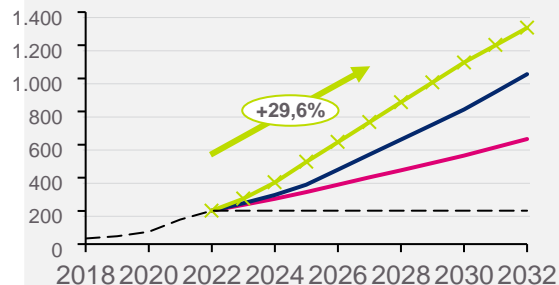
Cumulatieve groei van de belangrijkste drivers voor de marktvraag

Grootschalige zon op dak/land (GWp)

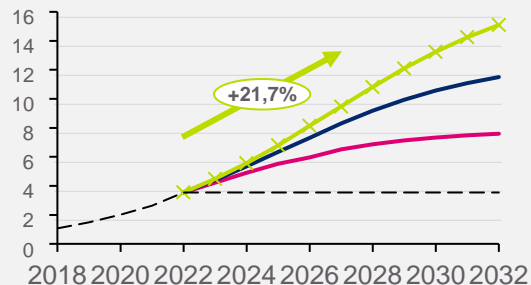
RES-opgaves geven aan dat de groei van grootschalige zon op dak/land zeer sterk is tot aan 2025 en daarna wat afvlakt.

Elektrisch vervoer (# laadpunten x 1.000)

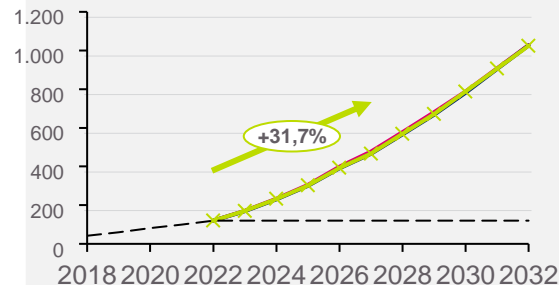
Elektrisch vervoer start vrij langzaam en komt vanaf 2026 meer op gang.

Zon op dak huishoudens (GWp)

Zon op dak bij huishoudens groeit hard tot 2028 en zakt daarna weg door verzadiging van de markt.

Warmtepompen (# x 1.000)

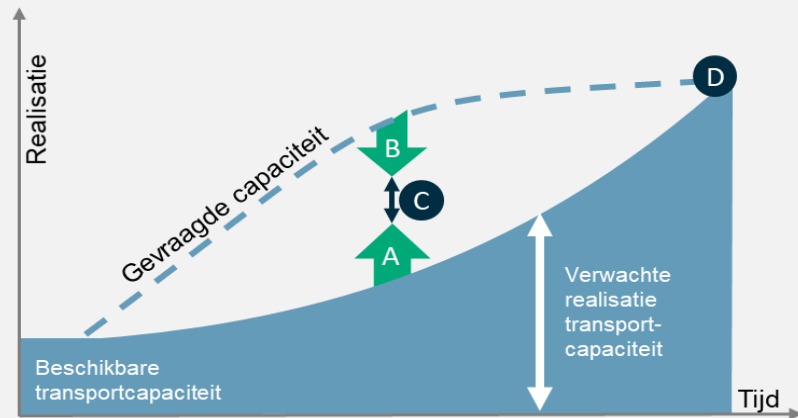
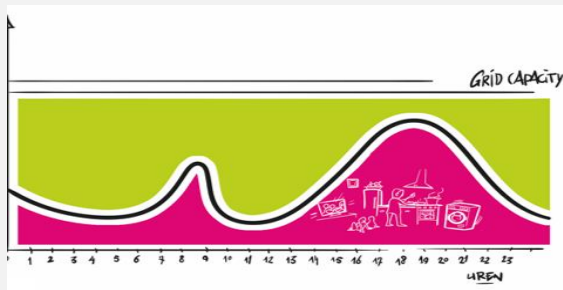
Gestage groei van warmtepompen in alle scenario's. Verhouding full-electric/hybride varieert per scenario.

Veranderende energiesysteem

- Sneller meer nieuwe energie infrastructuur realiseren (A)
- Slimme keuzes maken (B)
- Prioritering (C)
- Integraal programmeren (D):

A: Sneller, meer infrastructuur realiseren

B: Slimme keuzes om infra behoefte te verminderen

C: Om gaan met schaarste: prioritering dan wel keuzes maken

D: Programmeren: energiesysteem keuzes en ruimtelijke ordening in samenhang. Capaciteitsvraag en netmogelijkheden komen weer bij elkaar

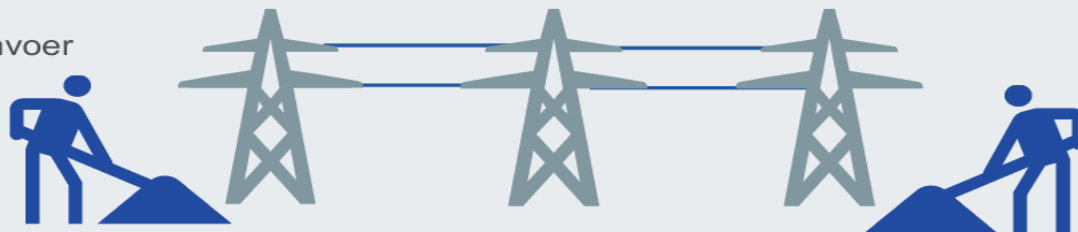

De structurele oplossing

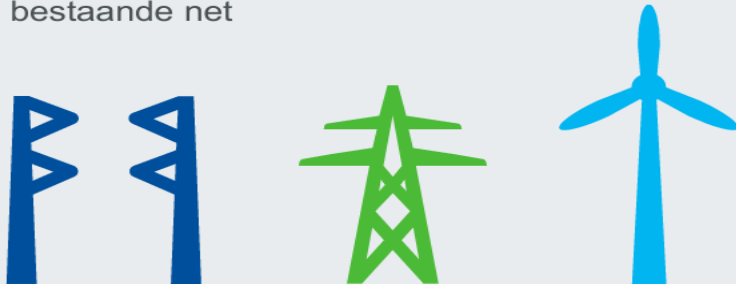
Oplossingen waar we vanuit TenneT aan werken

- 1 **Net bouwen en uitbreiden**
Sneller bouwen & transformatoraanvoer versnellen

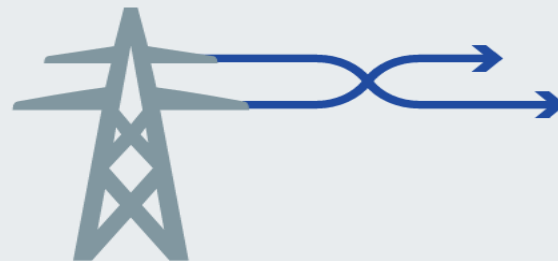
700 projecten komende 10 jaar

- 2 **Beter gebruik** maken van het bestaande net

- 3 **Flexibility oplossingen** & market redesign

Netbewuste
oplossingen
(Slim/lokaal)

Sneller bouwen
(RO-spoor)

Integraal
programmeren
(Energievisie/p-MIEK)

Energienet in de wijk: lokaal integraal programmeren

Energienet in de wijk

Vooruitblik naar 2030

DE MENSEN

- praten weinig over het elektriciteitsnet
- niet bewust dat energie niet meer vanzelfsprekend is.

DE MENSEN

- Energiemanager in opkomst
- Merken dat het elektriciteitsnet tegen de grenzen loopt
- Langere wachttijden, kans op storing

DE MENSEN

- Energiemanager standaard in huis
- Opwek, verbruik en opslag worden in huis gemanaged

Slimme aansturing van apparatuur de standaard

ONDERGRONDS

- veel warmtenetten
- meeste kabels verzwaard
- weinig gasaansluitingen

ONDERGRONDS

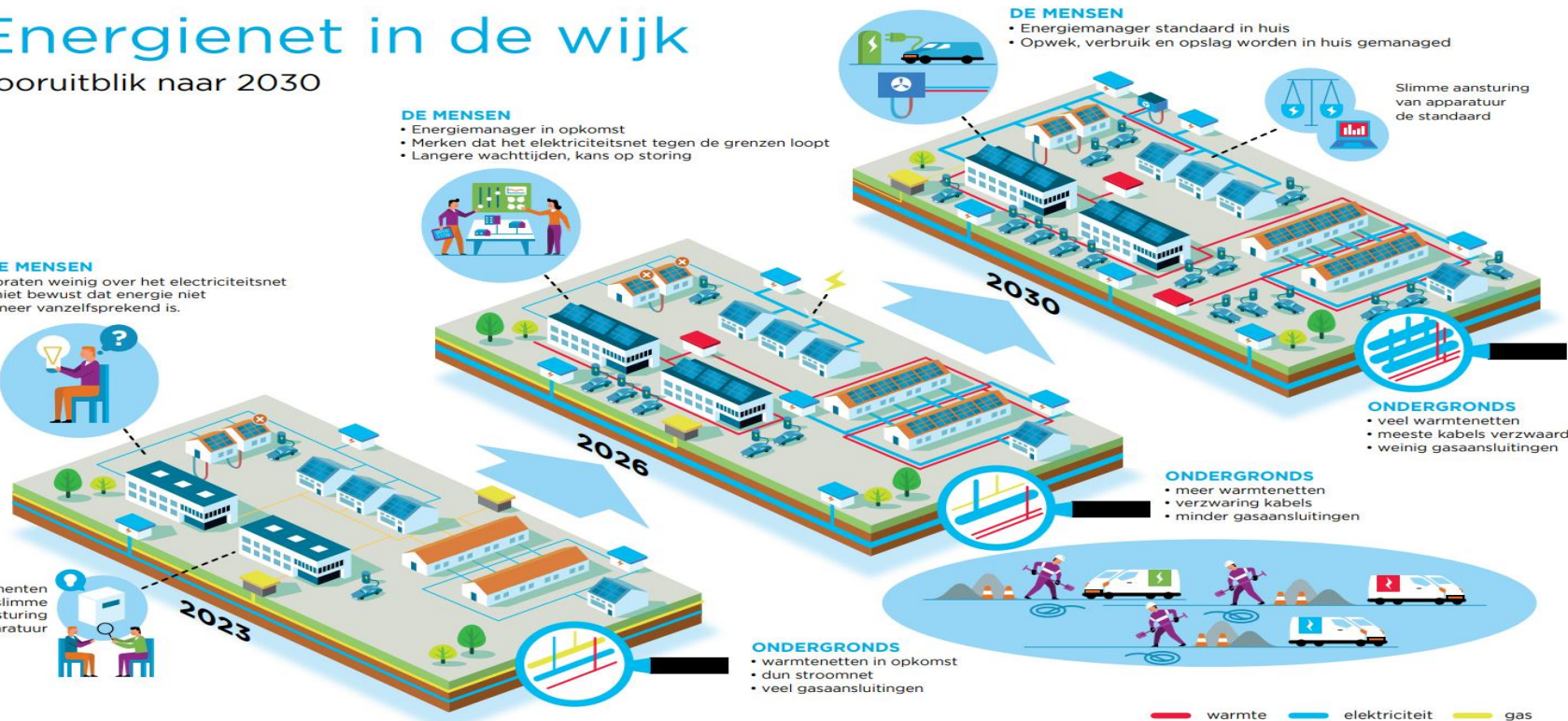
- meer warmtenetten
- verzwarend kabels
- minder gasaansluitingen

ONDERGRONDS

- warmtenetten in opkomst
- dun stroomnet
- veel gasaansluitingen

— warmte — elektriciteit — gas

Experimenten met slimme aansturing apparatuur

De nieuwe realiteit

Toegang tot het elektriciteitsnet is niet langer vanzelfsprekend

Op dit moment staan er zo'n **7500 bedrijven** (opwek & afname) op onze wachtlijsten (heel Enexis-gebied). Goed voor ruim **24000 MW**.

Wekelijks komen er zeker **70 klanten** bij op onze wachtlijst.

We verzetten veel werk, het is **niet genoeg** om aan enorme klantvraag te voldoen.

Een aansluiting op het elektriciteitsnet is helaas **niet langer vanzelfsprekend**. De komende **10 jaar tot 15 jaar** hebben we te maken met wachtlijsten voor grootzakelijke klanten.

Let op: Enexis werkt met een vernieuwde wachtlijst**

Bekijk per station het aantal aanvragen, en het gevraagd contractvermogen voor afname of teruglevering van elektriciteit bij Enexis. En wanneer naar verwachting weer capaciteit voor grootzakelijke klanten beschikbaar komt.

Weten op welk station je bent aangesloten? Doe de postcodecheck voor teruglevering of voor afname.

Disclaimer

Wachtlijsten Drenthe

Versie: 31 mei 2024

** Sinds juni 2024 heeft Enexis, in overeenstemming met de nieuwe netcode van de Autoriteit Consument & Markt (ACM), de regels voor plaatsing op de wachtlijst aangepast. Bedrijven worden alleen op de wachtlijst geplaatst als ze een onderhandelende offerte hebben voor de realisatie van hun gewenste aansluiting. Hierdoor bevat de wachtlijst vanaf nu andere gegevens. Voor meer informatie zie Wachtlijst voor transportcapaciteit.

Update wachtlijstkaarten per station

Zie hier de kaartjes per provincie:

- Groningen
- Drenthe
- Overijssel
- Noord-Brabant
- Limburg

Hoozeveen

Wachtlijst voor afname

Aantal aanvragen:	8
Gevraagd contractvermogen voor afname:	2,7 MW
Uitbreiding:	64,6 MW
2030	

Wachtlijst voor teruglevering

Aantal aanvragen:	25
Gevraagd contractvermogen voor teruglevering:	7,3 MW
Uitbreiding:	
Op dit station staat geen uitbreiding gepland voor grootzakelijke klanten.	

Extra capaciteit

In samenwerking met TenneT wordt onderzocht of het haalbaar en noodzakelijk is om in de regio een nieuw station te stichten. Zoda dit concreter wordt en we meer informatie hebben over de opleverdatum en beoogde extra capaciteit, wordt dit aan de kaart toegevoegd.

Provincie Drenthe

Elektriciteitsnet 220 kV - 110 kV

Legenda

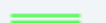
Hoogspanningsstation 220 kV
landelijk

Hoogspanningsstation 110 kV
regionaal

Hoogspanningsnet
landelijk 380 kV

Hoogspanningsnet
regionaal 220 kV

Hoogspanningsnet
regionaal 110 kV

Provincie Drenthe

Elektriciteitsnet 220 kV - 110 kV

Provincie Drenthe	Huidig aantal	Bij te plaatsen of te verzwaren	Percentage groei
MS/LS Stations	3537	1555	44 %
Huidige LS kabellengte	6938 km	2899 km	41,8 %
MS / LS Transformatoren	3671	2392	65,2 %

Hoogeveen:

- Wijkaanpak gestart
- Versterken en uitbreiden locatie Toldijk (TenneT, Enexis en RENDO)
- A37 Zonneroute
- Nieuw groot Onderstation op Riegmeer (TenneT en RENDO)

Riegmeer:

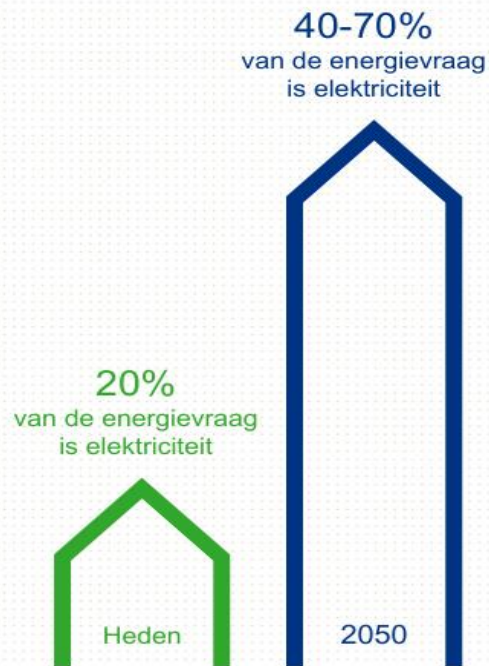
- Versnellingsatelier (provincie, gemeente, VNONCW, TenneT en RENDON)
- Alles op alles zetten om realisatie te bespoedigen (van 2030 naar 2028)
- Belangrijk voor vestiging / behoud grote bedrijven

(Investeren in elektriciteitsinfra, kan niet los worden gezien van overige ontwikkelingen in Hoogeveen. Waterstofwijk, groen gas en mogelijk warmtenet)

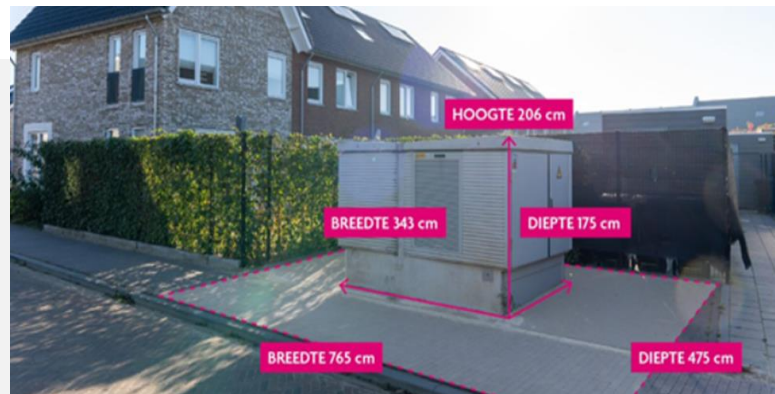
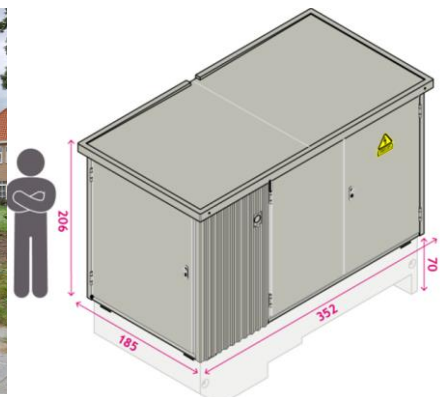
De energietransitie
voltrekt zich sneller
dan de tijd die nodig is
om elektriciteitsnetten
aan te passen

Processen van netontwikkeling,
vergunningverlening en reserveren van
ruimte moeten **sneller** verlopen

Afbeelding: elektriciteitshuisje PACTO 20

Bouwen aan de toekomst:

- 20 modulair gebouwde MS stations;
- 800 modulair gebouwde MS-T stations;
- 15.000 Trafohuisjes
- 25.000 km MS-kabel
- 11.800 km aan sleuven voor LS kabel

Afbeelding: schakelstation in Borger

Tot 2050: 336 km aan kabellengte MAANDELIJKS nodig

Bron: Ben Snoeijs/ Kunst in kaart - NBNL / LinkedIn

Wat kan er wél?

Langetermijnplannen & Korte termijnplannen

Voor Bedrijven (grootverbruik >80A)

Naar perspectief voor bedrijven

Waar we op inzetten

1.

1. Energiescan:

- Onderzoek wat je huidige energieprofiel en het toekomstig energieprofiel is;

2.

Efficiënter netgebruik door flexmogelijkheden:

- Congestie-management: in 2024 tenminste **1000 MW** capaciteit vrijmaken
- Flexibele oplossingsrichtingen:
  - Aanbieden flexibele individuele en groepscontracten (pilotfase):
    - In 2023 eerste capaciteits-gebonden contracten (afname) en ZonBalans (opwek)
    - In 2024 bredere uitrol flexibele contracten
  - Faciliteren technische oplossingen: combineren opwek en afname, wind en zon en netneutrale opslag

3.

- 3. Overleg met de omgeving
  - Onderzoek met de burens of de energieprofielen te matchen zijn.
  - Zowel voor afname (kunnen we onze bedrijfsprocessen op elkaar afstemmen) als voor opwek (genoeg dakruimte) en onderzoek wat je voor elkaar kunt betekenen.

4.

- 4. Overleg met de gemeente
  - Hoe gaat de gemeente haar wijken en industriegebieden verduurzamen met welke energiebron?

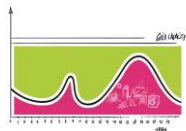
5.

- 5. Plannen vroegtijdig afstemmen
  - Samen het energielandschap van de toekomst ontwerpen. Uitbreiding van grote HS/MS stations duurt minstens 10 jaar! Dus gesprek moet NU plaatsvinden.

Wat houden alternatieve transportrechten in?

Ook wel NFA's genoemd

**Netcapaciteit
beschikbaar buiten
piekmomenten**

**Minder
transportrecht en
-zekerheid dan firm
contract**

**Beschikbare
capaciteit wordt
kort of lang vooraf
vrijgegeven**

**Korting op
transporttarieven
wegens minder
recht**

Worden door netbeheerders gezamenlijk ontwikkeld binnen Netbeheer Nederland

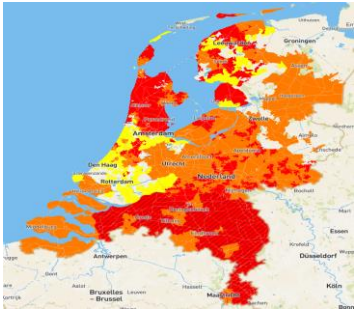

We werken hard aan de oplossing!
Dé oplossing is er alleen nog niet!

Hoe kunnen we in de tussentijd de beschikbare capaciteit optimaal benutten?

Congestie management

ZonBalans

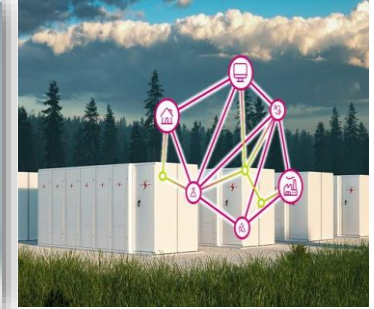
Groeps ATO –
Elektriciteit Hub

Non-firm ATO

Batterijen

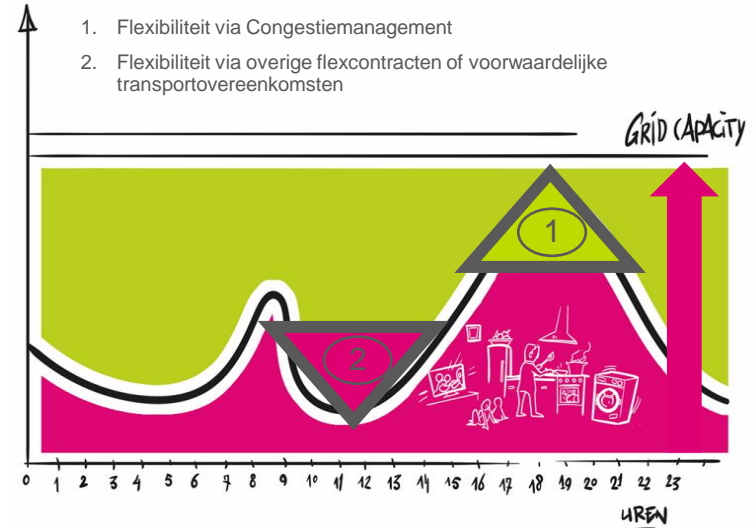
Congestiemanagement

Congestiemanagement (CM)

Langetermijn contract tussen bedrijven en Enexis waarin een bepaalde hoeveelheid regelvermogen wordt afgesproken inclusief de bijbehorende vergoedingen

De klanten worden door de netbeheerder benaderd aan de hand van het schaarsestprofiel van het station.

Counteren - ZonBalans

Productomschrijving ZonBalans

- Voor terugleveren van zonenergie is niet altijd ruimte op het net. Grootzakelijke klanten leveren met ZonBalans zonne-energie terug zodra er ruimte is op het net.
- ZonBalans past de hoeveelheid teruggeleverd vermogen van de klant automatisch aan o.b.v zonintensiteit. Dit kan door een eenmalige aanpassing aan technische installatie van de klant.
- Klanten worden door Enexis benaderd op basis van First

Come First Serve

Voordelen voor de klant

- Jaarlijks tot 70% van uw niet-gebruikte zon-opwek terugleveren.
- De aanvraag voor (extra) terugleververmogen en de plek op de wachtlijst veranderen niet.
- Eerder toegekend terugleververmogen vervalt of verandert niet.

Status

- Pilot eerste 10 klanten loopt: 4 klanten gecontracteerd en aangesloten.
- Kleinschalige uitrol naar 200 klanten is gestart 16 oktober.
- Grootschalige uitrol naar 800 klanten is gepland **vanaf juli 2024.**

Voor wie?

- Grootzakelijke klanten met ≤ 1750 kVA aansluiting.
- Idealiter > 200kW terug-leververmogen i.v.m. initiële investeringskosten.
- O.b.v beschikbare capaciteit in het net kan Enexis klanten op de wachtlijst aansluiten.

Groeps-transportovereenkomst (GTO) - (Elektriciteit Hub)

Productomschrijving GTO (Elektriciteit Hub)

Netbeheerders faciliteren Elektriciteit Hub via nieuwe groepscontracten en het delen van netdata.

- Groepstransportcontracten stellen meerdere, lokaal geclusterde, nieuwe en bestaande klanten in staat om hun netcapaciteit te delen.
- Netbeheerders blijven verantwoordelijk voor het onderhoud en de veiligheid van het net.
- Klanten verdelen zelf de capaciteit en sturen indien nodig op conversie- of flexactiva.
- Netbeheerders delen informatie over nettopologie, energiestromen en netlimieten.

Status

De GTO is nog niet beschikbaar voor klanten. De GTO is in ontwikkeling en verwachten we in **2025 aan te kunnen bieden.**

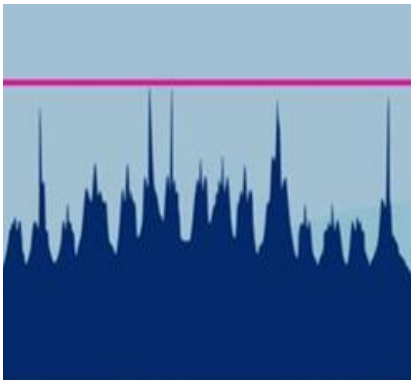

Klanten dienen eerst de Wegwijzer te doorlopen

Om in aanmerking te komen voor de GTO dienen klanten eerst de Enexis wegwijzer te doorlopen – parkmanagement@enexis.nl

Non-firm ATO (NFA)

Productomschrijving NFA

- Variant op de huidige ATO. Biedt een beperkt recht op transportcapaciteit, namelijk alleen in bepaalde tijdvensters of indien er ruimte is.
- I.p.v. een vast transportrecht wordt een variabel transportrecht overeengekomen tussen netbeheerder en aangeslotene.
- Door NFA aan te bieden kan Enexis ondanks transportschaarste, klanten die op de wachtlijst staan (onder bepaalde voorwaarden) transportcapaciteit aanbieden.

Status

NFA1.0

2022 is door netbeheerders een codewijzigingsvoorstel ingediend om NFA 1.0 mogelijk te maken. Dit houdt in: alleen transportcapaciteit wanneer het beschikbaar is en dus geen garanties. Alleen beschikbaar in congestiegebieden.

- Verwacht codebesluit ACM: Q1 2024
- Verwachting implementatie gereed Enexis: **Q1 2025**

- Er wordt gewerkt aan een codewijzigingsvoorstel zodat netbeheerders tijdsvenstercontracten kunnen aanbieden. De omvang van het tijdsvenster bepaalt de hoogte van de korting op het transporttarief.

Elektriciteitsopslag - Batterijen

Productomschrijving batterijen

Batterijen kunnen extra aansluit- en transportmogelijkheden creëren en schaarste bestrijden.

- Duurzame opwek is sterk weersafhankelijk, waardoor piekmomenten in opwek ontstaan en geen continue beschikbaarheid van elektriciteit is gegarandeerd.

Netneutrale elektriciteitsopslag

Netneutraal inpassen van batterijen

- Het aansluiten van de batterijen mag congestie op het net niet verergeren.
- Batterij wordt altijd aangesloten met aanvullende afspraken over beperkingen.
- Dit zou nu middels een CBC kunnen en op termijn via een NFA.
- Deze afspraken geven netbeheerders de mogelijkheid om de batterij in afname of teruglever richting beperkingen op te leggen wanneer congestie verwacht wordt.

Status van batterijen product

- Enexis is op dit moment bezig met de ontwikkeling van een standaard batterij contract. Wij verwachten dit product **in 2024** te kunnen introduceren.

Netondersteunend

Aanvullend op deze netneutrale propositie wordt verkend hoe batterijen ook netondersteunend ingezet kunnen worden, dus dat ze congestie helpen op te lossen. Hiervoor wordt gedacht in de richting van biedplichtcontracten

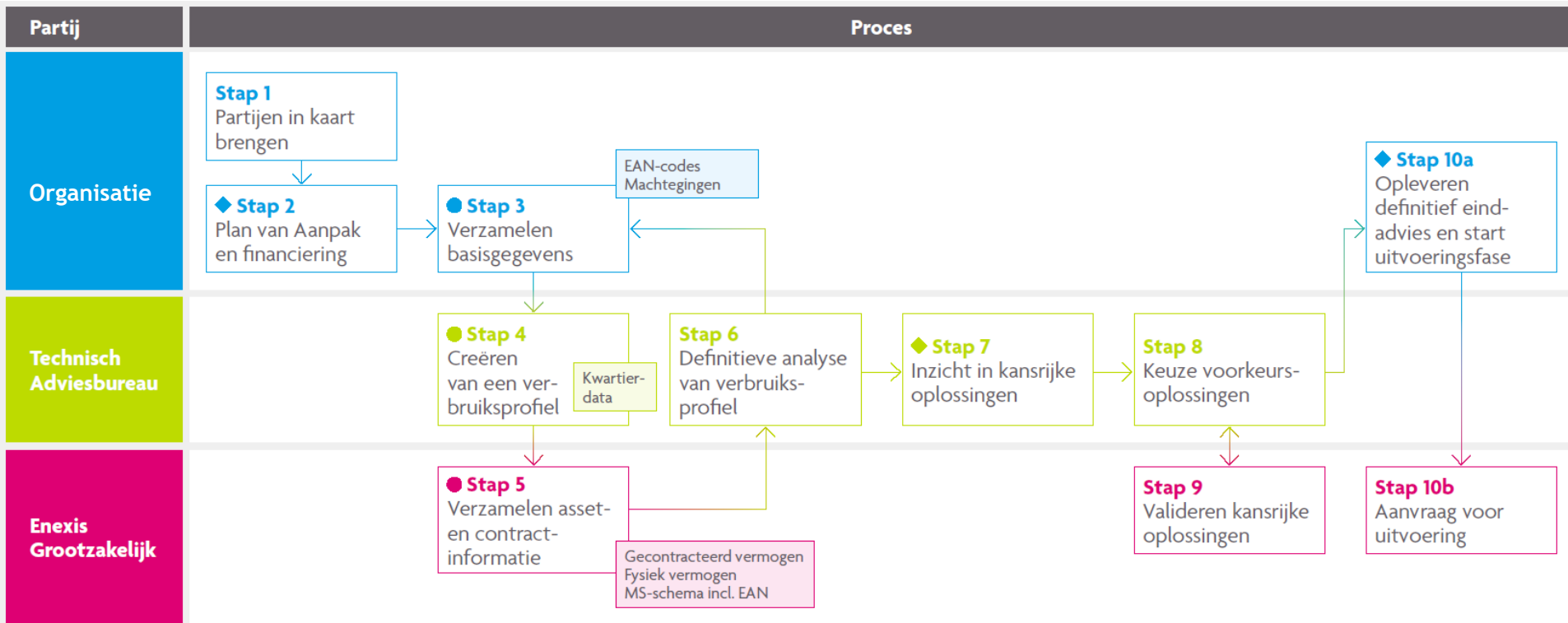

Energyhubs (Parkmanagement)

Optimaal gebruik maken van de huidige capaciteit op het elektriciteitsnet.

Overzicht stappen Wegwijzer Parkmanagement

Doe een aanvraag voor de uitgebreide wegwijzer via ons Parkmanagement loket!

Scorekaart per potentiële energiehubs 0-100

 PARKMANAGEMENT AANWEZIG

 BESCHIKBARE SUBSIDIES

 % BEDRIJVEN OP WACHTLIJST

 VERBRUIK GAS & WARMTE

 MATCHING PROFIEL

 FASE HUB-STAPPENPLAN

 AANTAL BEDRIJVEN OP VELD / RING

 ORGANISATIE VORM

 INVESTERINGS PLANNEN

 AANWEZIG / KANS FLEX (ASSET)

Σ TOTAAL E-HUB SCORE: 73

0-20
LAAG

21-40
REDELIJK

41-70
GOED

E-HUB SCORE 71-90
ZEER GOED

91-100
UITSTEKEND

Tot slot: hoe kunnen we elkaar helpen?

Middellange termijn

Bouwen, bouwen, bouwen. Waar lopen we tegen aan?

Vragen?

Namens de netbeheerders:

Martijn Haarsma, TenneT

Eddy Veenstra, RENDO

Greetje Bronsema, Enexis

Henk Schimmel, Enexis